

Euroopa Liidu konstitutsiooniõiguse multisubjektsus rahvusriikliku suveräänsuse tagatisena

Mag artium (filosoofia) Mario Rosentau, Tartu Ülikooli õigusteaduskonna doktorant, Advokaadibüroo Borenius & Kempainen, Helsinki

1. Euroopa Liidu fenomeni saab käsitleda kahel viisil: a) eraldatuse ehk „katuse” põhimõttel või b) ühendatuse ehk „kodu” põhimõttel. Kumbagi printsiipi võib edukalt õigustada ELi käsitlemise teoreetilise alusena, kuid nende järelmid rahvusriikliku iseolemise suhtes on erinevad.
2. Riiklike ühenduste föderatsioonideks ja konföderatsioonideks liigitamise aluseks on riiklike kompetentside jagunemine subjektide vahel: konföderatsiooni liikmetel on selliseid atribuute, mida föderatsioonis osalejatel pole.
3. ELi õigus täismahus („kodu”-printsiibis) tuleneb kahte tüüpi õigusallikatest: integreeritud (ELi või ühenduste) ja diferentseeritud (rahvusriiklikest) õigusallikatest. Selle põhimõtte alusel on nii ELi direktiiv kui ka Eesti Vabariigi seadus ELi õiguse allikateks.
4. EList tuleb vormida uut tüüpi konföderatsioon. Tavapärase föderatsioon, mida iseloomustavad liikmete piiratud ja keskväimu ainukompetentsid, ei sobi rahvusterritoriaalselt liigenduvale Euroopale. ELi konstitutsionaliseerimise sihiks on luua sünergeetiline ühendus, milles ei kasvaks üksnes Euroopa, vaid ka iga üksiku liikmesriigi toimekus, jõud ja mõju. Eestil on ELis vaja seista korraga kahe huvi eest: a) enesemääramisõiguse säilitamine ühenduse sees ja b) integratsiooni ärakasutamine mõjuvõimu suurendamiseks väljaspool ühendust.
5. Kompetentside delegeerimise ja subsidiaarsuse printsiipide praegune sõnastus põhiseadusliku lepingu projektis (PLP) on pigem föderalistliku suunaga (nt PLP artikkel 9 paragrahv 3).
6. EL on ja peab jääma ühenddemokraatlikuks multisubjektiks, mille moodustavad rahvusriigid, nende ühendused (nt EMU) ja ELi institutsioonid.
7. Rahvusriigi suveräänsust ELis on võimalik määratleda kahes mahus: 1) ELi kompetentsidest tingimatult piiratud või 2) tingimusliku ja vasturääkivusi võimaldavana. Praegune PLP üritab viia ellu esimest varianti, konföderatiivne multisubjektsus eeldab teist.
8. Analüüsimeks igakülgselt rahvusriigi suveräänsuse tagamise ja kaitsmise vajadusi, tuleb uurida ka negatiivset aspekti: millised rahvusriigi suveräänsuse rikkumised ja riivamised on mõeldavad ja võimalikud ELis?
9. Subsidiaarsuse printsiipi tuleks modifitseerida nii, et see võtaks arvesse rahvusriigi poliitilist tahet ja esitaks tahteavalduse õigustatuse kriteeriumi (demokraatlike menetluste kaudu loodud põhjendus).
10. Sünergeetilise konföderatsiooni ühe põhimõttena pakub autor välja n-ö kaalutleva solidarismi printsiibi, mis avaldub neljas riikide aktsioone ja reaktsioone käsitavas tegevusskeemis.
11. Vasturääkivusi lubava suveräänsuse määratluse ja sünergeetilise ELi kontseptsiooniga sobib kõige paremini hierarhiline konstitutsiooniõigus, millel on “kõva tuum” ja “paindlik kaitsevöö”.

Järeldus: ELi konföderatiivse ja sünergeetilise mehhanismi kaudu on Eestil (ja teistel Euroopa väikestel) ajalooline võimalus saavutada „suurriigi” staatus. Eestile tähendaks see ennekõike seda, et mõni meid eiranud naaber on edaspidi sunnitud meiega arvestama. Ja kui see ei õnnestu ELi konstitutsioonilise reformi abil, jääb ikkagi praktiline võimalus: hakata 1. maist 2004 käituma nii, nagu oleks Euroopa Liidul selline konstitutsioon.